

Norbert F. Čapek:

PROŽÍVÁ ČECH NÁBOŽENSTVÍ PO SVÉM?

Vývoj náboženství u všech národů nasvědčuje tomu, že náboženství patří k oněm projevům člověka, jež jsou mu tak přirozené, jako touha po vědění a umění, a že každý velký národ prožívá své náboženství poněkud odlišně podle své myšlenkové a kulturní vyspělosti.

Mezi evropskými rasami lze pozorovati tři hlavní povahové typy, které se význačně od sebe liší a není divu, že i jejich vývoj zbožnosti je odlišný zvláště tam, kde jejich přirozené sklony se projevují volně a bez násilných zásahů. Jsou to Germáni, zvláště Němci, dále Románi, jmenovitě Italové, a Slované, a tu na prvním místě Češi.

Nejtypičtějším představitelem Němců byl Luther. On položil důraz na učení a na víru v dogma. Spasení je z pouhé víry, bez ohledu na život a skutky. Věřit a nepochybovat. Věřit ve spasitelné účinky nevinně prolité krve. Bratrského nebylo u Luthera nic. Držel s pány proti chudákům. A když chudáci se vzbouřili a chtěli své otroctví svrhnout, znal Luther jediný prostředek -- vyhubit.

Ani v poměru k ostatním reformátorům, nepočínal si ani v nejmenším bratrsky. Jednalo se na příklad jenom o rozdílný výklad významu Večeře Páně, a tu Luther Zwingliho, svého současníka a reformátora nazývá: sviní, psem, oslem a posílá ho do svinčíku.

Dogmatism drží Němce dodnes, i když v jiné podobě. Je to dogma o arijské rase a o významu krve, ovšem ve smyslu od Luthera odlišném.

Druhý typ, jak velký evropský národ prožívá své náboženství, můžeme pozorovat u Italů. Kdo se blíže stýkal s Italy, ví, jak si potrpí na obřady, parády, pompu a vůbec na zevní okázalé projevy svých citů a svého myšlení. Viděl jsem to v Itálii v různých jejích městech, jak obyčejná lidová slavnost má tolik podobností s různými církevními obřadnostmi u nás: roucha, prapory, bal-

dachýny a slunečníky, vyzpěvování, litanie všeho druhu, předzpěváků a odpovídačů atd. Nejnapadnější mi to bylo v italské čtvrti v New Yorku. Tam odpoutání od své země, ukázali svůj odlišný národní temperament zvláště markantně. Vidím na příklad ohromné procesí, několik hudebních kapel, ověncené kočáry, opentlené koně, kněží v ornátech a družičky a nevím, co ještě. Ptám se, jaký je to velmož, jaký zbohatlý italský emigrant, který si v newyorských ulicích může dovolit takový pohřeb. A tu slyším, že to může být docela prostý dělník, který po léta strádal na slavný pohřeb.

Žil ve špíně jako sta druhých jeho krajanů, žil nehygienicky a nekulturně, kromě krčmy a kostela neznal takřka jiného kulturního rozptýlení, ale tři věci v jeho životě znamenaly velkou parádu: křtiny, ještě více svatba, a nejvíc pohřeb.

Celé jejich náboženství vytvářelo se v tomto duchu zevního obřadnictví a pompésní okázalosti. Roucha, svíčky, lesklé sochy, kadidlo, odříkávání hesel a různé tělesné pohyby.

My jsme z tohoto kultického a ritualistického náboženství během staletí mnoho do své povahy vstřebali. Někteří k okázalosti naladění krajané více si zakládají na tom, co o šatech nevěsty vyřknou čumilové, nežli jak spokojené bude to manželství. A podobně leckterý procovský pomník je jenom jakoby záplatou na potrhane svědomí, že někdo někomu hodně ukřivdil.

Ještě větší pohromu utrpěli Poláci, kteří v XVI. století stáli v poznání svobodného náboženství nejvýš. Tenkrát kvetlo v Polsku přes 300 samostatných sociniánských (unitářských) sborů a katolíci byli nepatrnou a bezvýznamnou minoritou. Jezuitská chytrost a peníze a vydatná pomoc polských evangeliků zdolaly však postupně toto svobodné a pokrokové křesťanství. K tomu se pak přidružily silné vlivy politické a polskému unitářství byl připraven hrob k velké škodě Poláků!

Proto zdůrazňuji, že slovanské prožívání náboženství, kde se projevilo svobodně a přirozeně, liší se podstatně od románského a germánského.

Možno důvodně říci, že v rozdílu od germánského a románského prožívání náboženství přirozeně slovanský, speciálně český projev náboženský je zcela jiný. Poukázal jsem na tuto věc v knize „Úryvky z dějin kaceřovaných křesťanů“, vydané 1903. Tam uvádím doklady o tom, jak čeští kacíři v rozdílu od ostatních, na

prapor vyzdvihli ne věrouku, ne obřad, ale lásku a bratrství.

„Láska jest oním velkým, nevyčerpatelným předmětem jejich zpěvů; neboť láska jediné jest znamením dítek božích. Víra pomíjí ve vidění a naděje zmírání v naplnění, ale láska zůstává na věky. Proto jest ona bratřím souhrnem jejich bytí.“ — „Jest známo,“ pokračuje jeden z uvedených tam autorů, „jaká ohnivá zkouška hromadného mučednictví poskytla Bratřím příležitost, aby své přesvědčení skutkem dosvědčili; nebo s nejnešetrnější tvrdostí náboženské nenávisti, se všemi mukami mučidel a smrti byli po celé století pronásledováni vládami katolickými jako evangelickými.“ — „I nás pojímá vážnost a žasnoucí obdiv nad těmito muži a starci, těmito dívkami a ženami, s jakým vítězstvím nad vším pozemským podstupovali smrt.“

Důraz položený na bratrství nebyl něčím nahodilým, ale typickým pro českou povahu. Vidíme to i z toho, že tak vážená a z duše národa vyrostlá organisace, jakou je Sokolstvo, zavedlo oslovování bratře a sestro. — Nic podobného nenajdeme tak hned u jiných národů. Je známo, že i husitské hnutí mělo svá bratrstva, a že český člověk, kdykoliv myslel nábožensky samostatně, bez rušivých vlivů germánských a románských, viděl v náboženství vždy především něco, co prožívá člověk s člověkem.

To vše by ještě více vyniklo, kdybychom porovnali spisy našich reformátorů, Chelčického, Husa a Komenského se spisy Lutherovými, Kalvína a Zwingliho. U Chelčického zavrhování veškerého násilí, ale u Kalvína kruté upálení i takového světce, jakým byl Servet. U Husa výzva, abychom pravdy každému přáli a dobrých násilím tlačiti nedali, ale u Luthera, masakr sedláků, kteří žádali spravedlivější odměnu za svoji práci. U Komenského úsilí o výchovu božího člověka. K čemu naproti tomu směřovala výchova jezuitů, kteří nepopíratelné zásluhy si přičítají o rozšíření románského typu náboženství, o tom už pojem jezuitské morálky dost povídá.

Je tedy v české duši ta zvláštnost, že proti ztrnulým dogmatům u Germánů a proti bezduchým ceremoniím u Řomů vyzdvihli ideu bratrskou, vřelé soucítění člověka s člověkem, něco čistě lidského a českému myšlení a cítění zvláště přirozeného a přiléhavého.

Druhou českou zvláštností v ohledu náboženském je fakt, že, jak Masaryk pověděl: „My Češi jsme vždycky měli směs racio-

nalismu a mysticismu. Čech je velmi nadaný, myslí prakticky, ale měl také vždy rys mystický.“

Tyto dva prvky můžeme pozorovat nejlépe tam, kde nejméně zasahovali kněží, nebo cizí vlivy, zkrátka kde český lid vytvářel samostatně svůj náboženský projev. To racionelní nejvíce vyniklo u českých deistů. Už v době josefínské divili se němečtí dějepisci, jako Wieland a jiní, tomuto zjevu a táží se: „Je-li možné, aby prostý muž, sedlák, ještě k tomu český sedlák, který nemá ve své mateřštině knih toho druhu, si osvojil takovou očištěnou soustavu přírodního náboženství!“ — A v debatě s jistým evangelickým pastorem o deistech praví: „Ať mi jmenuje osvícený pastor jediný nárudek, který v celé historii se mohl chlubit takovým přírodním náboženstvím!“

Všechny hlavní zásady, které jsou dnes považovány za poslední slovo v náboženském vývoji, byly už těmito českými deisty vysloveny, takže my čeští unitáři nepotřebujeme se obracet k žádnému národu o světlo v tomto ohledu, neboť vše, co o rozumném a vyšším náboženství pro člověka dvacátého století může být provedeno, bylo již v zásadě vysloveno českými deisty.

Tak při jednom výslechu odpověděli, že nemohou ničemu věřit, co se jejich rozumu příčí. Dnes je to všem pokrokovým lidem něco samozřejmého, ale vžijme se do doby před 155 lety, kdy ještě i unitáři sedmihradští a angličtí (amerických tenkrát ještě nebylo), považovali celou bibli za neomylné zjevení.

Jiná jejich zásada, při které pevně stáli, byla ta, že věřili jen v jednoho jediného Boha, a nevěřili, že bychom k Ježíši nebo kterémukoli jinému člověku se měli modlit a jako Boha jej uctívat.

Jich náboženství bylo tím přirozeným náboženstvím, o kterém Masaryk v Hovorech s K. Čapkem praví: „Náboženství přirozené tvrdí, že Ježíš byl člověkem jako každý jiný, a vidí v tom vyšší sankci křesťanství, že totiž člověk sám, bez zázraků, ze své přirozenosti se povznesl tak vysoko. Náboženství se tím stává přirozeným nadáním člověka, jako věda, umění a podobně může v nás naším vlastním úsilím být zdokonalováno, jak ty druhé dary lidské přirozenosti. Náš život nabývá zvláštní hodnoty, může-li člověk sám ze sebe být tak dokonalým, jak to Ježíš žádal a jako člověk dovedl.“

Při tomto racionalismu nechyběla však u českých kacířů jistá dávka mysticismu, zvláště hledíme-li k dobám bratří a sester Svo-

bodného ducha, jejichž Otčenáš začínal slovy: „Otče náš, jenž jsi v nás, vyslyš nás.“ A také mezi českými deisty kladen byl důraz na vnitřní světlo. — Nevěřili tedy, že Bůh se přestal zjevovat v době apoštolské, ale věřili, že dosud se zjevuje těm, kteří pravdu upřímně a nezištně hledají; každému pak podle jeho úrovně a chápavosti.

My buď přijímáme absolutism církevní a spokojíme se s tím, aby nám všechno bylo shora, autoritativně a neomylně pověděno, aby kněz měl na starosti, co máme věřit, asi jako obuvník má péči o naše boty.

Anebo jdeme do druhého extrému, do duchovního anarchismu, kde neuznáváme nic a nikoho, kde všechno znivelisujeme a snížíme třeba až do bláta. Buď takovou organizací, do které nemá nikdo co mluvit, anebo hádky o každé slovo a každý krok.

Co nám tedy zbývá? Jedni by chtěli náboženství vůbec odstranit. I kdyby náboženství jen tak malý význam mělo jako malíček u nohy, ještě by nebylo moudré říci, že si chceme malíček u nohy uříznout, aby se nám lepší chodilo. Ale náboženství v životě člověka a národů můžeme mnohem správněji porovnat k srdci člověka. Je to něco, bez čeho se nemůže duchovně žít. Můžeme pro to najít jiná jména, můžeme víru vyhodit a místo ní přijat nějakou třeba materialistickou pověru, ale tu tuchu Věčného a věčnosti nikdo z hrudi člověka nevytrhne.

Podobně jako jedni by chtěli náboženství vůbec odstranit, jsou jiní, kteří tak málo důvěřují české duši a českému geniu, že se bojí v jeho duchu a smyslu to věčné po svém vyjadřovati. Nemohou se zbavit římských a germánských slupek. Nedávají si práci, aby pronikli k všelidským a kosmickým základům, a z nich to české nechali svobodně a přirozeně vyrůst.

Je pravdou, že náboženství nemůže být úzce národní. Není to národní výšivka anebo malovánka. Je to spíše kosmické záření, ale má být zachycené a prožívané českou duší po česku a potom nejvíce prospěje národu.

My jsme ostatně ještě nikdy neměli nějaké své národní náboženství. Kdykoliv se něco národně procítěného v tomto ohledu vyskytlo, bylo to potlačováno a ničeno. Jenom to cizí a smíšené, jen to násilně do těla národa očkované mělo tu práva a privilegia, smělo volně dýchat a se vyvíjet. — A bylo lacinější, protože se napájelo z politických a jiných zdrojů.

Předně nikdo znalý naší historie nemůže poctivě říci, že by římské pojetí křesťanství bylo našemu národu přirozené, že by je národ byl někdy ochotně, svobodně a z vnitřního přesvědčení přijal. Je přece známo, že přechod od dřívějšího náboženství ku křesťanství dál se násilně, že to bylo něco čistě politického, a násilím vnučeného. — Také nikdo nepopře, že žádný z našich národních geniů nebyl poctivě a ze srdce římským člověkem. Hus, Chelčický, Komenský, Palacký, Havlíček, Masaryk a tak do nekonečna. A nikdo nemůže říci, že by Jan z Pomuku nebo Koniáš nebo jiný z borců Říma býval kdy svobodně národem přijat za jeho představitele a vůdce.

Avšak ani germánský způsob nebyl nikdy přijat duší národa. Ať už si zástupci německé reformace dávali sebe vlastenečtější jména, přece jen cítili se v národě cizinci.

My unitáři se upřímně snažíme tuto českou cestu náboženského člověka najít. Jako základ můžeme radostně přijat Masarykovo heslo: Být božím dělníkem pod zorným úhlem věčnosti. Ale to nepostačí. A nová dogmata místo starých nechceme. Co tedy zůstává?

Zůstává něco, co nesvědčí mrtvým duším. Je to zápas o novou orientaci, a cílem je, aby každý jednotlivec vlastní námahou a s použitím všech dosažitelných prostředků docházel vlastního poznání a přesvědčení. Není nutné, abychom všichni dospěli k úplně stejnému názoru na každou věc, a nemusí nás spojuvat stejné formulky víry, postačí, když nás bude spojuvat opravdové úsilí o další poznání, při naprosté snášenlivosti k těm, kteří dospěli k odlišnému poznání.

Tím bychom zůstali na vývojové linii našich nejlepších myslitelů a předchůdců, kteří větší důraz kladli na život než na věření, víc na to, čeho člověk vlastním úsilím dosáhl, než co slepým věřením přijal. Tím bychom i vyvrátili tvrzení, že bez dogmat a závazných věrouk není žádné náboženství, ba dokázali bychom, že vyšší náboženství nesnáší dogmat. Krásně tuto zásadu projevil Mistr Jan Hus slovy: „Obral jsem sobě za pravidlo, kdykoli bych v nějaké věci našel myšlenku lepší, abych rád a pokorně od staré upustil.“

Druhou kapitolu tvoří obřady. I tu panuje mylný názor, že by náboženství muselo nutně mít ustálené obřady, ať už jsou jakékoli, jen když jsou. Kvekři, kteří uznaně patří k nejoprav-

dovějším následovníkům Ježíše, nemají vůbec žádných obřadů, ani křtu, ani Večeře Páně, ani mše, žádných svátostí.

Čeští unitáři také žádných svátostí nezaváděli. A cokoli formálního tu bylo, vždy to bylo výrazem a symbolem skutečného, živého, duchovního obsahu, který zúčastněným byl znám. Tak jsme zavedli květinovou slavnost, kterou, aby nezevšedněla, opakujeme pouze jednou za rok. Je to symbolické vyjádření suverenity svobodného člověka a bratrství lidí, povoláných k práci s Bohem.

Také při uvádění dítěte pro ty, kteří o to požádají, zavedli jsme způsob, který svojí prostotou a vznešeností překonává známý křest. Podobně naše oddávky byly až dosud, pokud nám je známo, uznány za důstojný a vznešený způsob nastoupení cesty do života manželského. O pohřbech vyslovil se ne jeden z účastníků s obdivem. Není při nich nic z onoho bezduchého říkání a formalismu, ani drásání beztak otevřených ran, ale bývá to spíše přirozený, procítěný a důstojný projev toho, co v člověku při tom zúčastněnému skutečně nějaké hodnoty podává, jej utěšuje a povznáší.

A jestli v budoucnosti ještě nějaké jiné formy vytvoříme, jako byly naše vánoční a velikonoční sadhány, anebo jiné, nám dosud neznámé symboly a projevy naší přirozené zbožnosti — vždy se budeme vystříhat bezduchého formalismu a pouhého obřadnictví. Vždy to bude skutečný projev života. A v té chvíli, kdy naše dosavadní symboly měly by se stát pouhou formou a zvykovým obřadem, bude naší povinností se jich zbavit a nahradit je jinými.

Zůstává ještě třetí složka osvědčené zbožnosti. Je to prvek mystický, avšak racionálně vymezený, a zkušeností mnohých věků podepřený, aby se nezvrhnul v blouznivost. Sem patří všechno, co se týká tak zvaného obcování s Bohem, modlitby a meditace, intuice a inspirace, léčení vírou a všechny známé dary a projevy ducha.

My se i tu lišíme od druhých. U nás neuslyší dlouhých modliteb, v nichž bychom Pánu Bohu lichotili a pochlebovali a mnoha slovy Jemu povídali, co by podle našeho mínění a chtění měl konat. Náš pojem Boha je tak vznešený, že bychom se před ním nemohli oddat žádné povídavosti, jaká bývá jinde zvykem. A dále jsme pamětlivi Ježíšova upozornění, že modlit se má člověk především v komůrce, když je sám.

Proto užíváme slova meditace, kterýžto pojem lépe vyjadřuje stav, k němuž opravdoví modlitebníci spějí, totiž k uvědomění přítomnosti Nejvyššího a hledání souzvuku s Ním. V tomto smyslu je modlitba spíše naladěním duše na vlnu boží a věčnosti, je to více stav mysle a vědomí nežli množení pobožných slov a frází.

Pěstování citového života, jak mezi námi od samého počátku se dalo, je vůbec kapitolou samo pro sebe. U jiných náboženských společností byly často buzeny city, které podle dnešního vědeckého poznání jsou škodlivé tělesnému i duševnímu zdraví. Jsou to především pocity strachu a bázně, sebelitování a oplakávání, čekání zázraků a spoléhání na cizí zásluhy.

My jsme od počátku vedli boj proti zhoubnému strašení, proti neklidu a špatným náladám, a pěstili jsme odvalu, sebedůvěru a zdravý optimismus všeobecně. Také jsme v mnohých případech posloužili k uzdravení těch, kteří všade jinde marně hledali pomoci, takže duchovní život, jak jej pěstíme, zasahuje celého člověka. Proto také v poměru k jiným lidem a za stejných okolností je mezi námi méně nemocí, méně předčasných úmrtí a více těch, kteří dnes větší životní svěžest si udržují a pomaleji stárnou než jiní. Mezi jinými vlivy byl to hlavně duševní klid a životní optimismus, který mnohým prospěl na těle i na duši.

I v tomto ohledu kráčíme v duchu našich slavných předků, jejichž původní náboženství bylo náboženstvím slunečního jasu a prosté temné pošmournosti.

Na konec ještě slovíčko o mystické či lépe esoterické stránce náboženství.

Až na malé výjimky náboženští lidé bývají ohledně samých základů své víry odkázáni na autoritu a na věření. Byli však vždy výjimeční jedinci, kteří o sobě tvrdili, že mají přímé poznání a experimentální zážitky o hodnotách, faktech a jevech z vyšších, a tělesným smyslům nepřístupných oblastí — a ti byli považováni za zasloužence.

Takový Daniel, Ježíš, Pavel a mnozí jiní nemluví o mimotělesných a mimozemských oblastech jako z doslechu, ale jako přímí účastníci. Budiž jen mimochodem připomenuto, že cesta k těmto oblastem je i mezi námi známa, a že ani v Himalajských samotách ani v nejzasvěcenějších kroužcích evropských nemají v tomto ohledu vědomostí o „přímé cestě“ a o „tajné nauce“, která by některému z nás také nebyla dopodrobna známá.

ČEMU NÁS UNITÁŘSTVÍ UČÍ?

Unitářství nás učí: 1. sebepoznání, 2. lásce a víře v lidstvo, 3. chápání vesmíru a jeho zákonů; dle toho může býti unitářství pro nás: 1. životním směrem, 2. světovým názorem, 3. reálním pojetím s věčností.

Povšimněme si jednotlivých bodů blíže:

1. Dnešní doba těžce doléhá svými problémy na mnohé; zdá se, že si lidé ještě nikdy tak málo nerozuměli, jako nyní. Život se stává slabým jedincům břemenem a mnozí předčasně skládají zbraň. Člověk s celým svým duševním světem stává se kořistí prázdných hesel a frází, a tím i obětí vnitřních komplexů. Volá se všeobecně po nápravě a hledá se spasitel. Tuto nápravu již dávno plní svědomitě a bez reklamy obrodný směr unitářství. Státí se unitářem přesvědčeným a dobrým, ne pouze formálním, není věcí nepatrnou a snadnou, zvláště uvážíme-li okolnost, že se klade důraz na vnitřní morální kázeň a rovnováhu. Nejprve jest nutno vyplniti staré představy a názory o Bohu, o člověku a o duši z vlastního svědomí, opustiti malicherné předsudky, úzkoprsé náhledy o životě a o světě, a založiti své další bytí na zcela jiných podkladech a zásadách. Unitářství musí se státi plným duchovním zážitkem a vnitřní regenerací; musí přejíti do struktury našeho myšlení a státi se životním regulátorem. Unitářství ukládá každému velké povinnosti nejen vůči sobě, ale i vůči ostatním. Unitářství — vnitřně prožívané — naplňuje nás nejen sebedůvěrou, jistotou a radostným optimismem, ale tvoří v nás mravní jednotu, ujašňuje velké naše schopnosti a možnosti, odhaluje široké obzory života a neznámé zdroje stálého mládí, vytváří v nás charakter a učí nás světoobčanství. Unitářství, usměrňující náš život, stává se příslibem lepší budoucnosti a písni velkého duchovního vzkříšení.

2. Dalším úkolem unitářství jest služba člověku, práce pro lidstvo. Člověk by neměl býti člověku divokým vlkem, nýbrž svůj vztah měl by proteplovati paprskem lásky, shovívavosti a porozumění. Současná krise jest akutní chorobou společenských řádů, t. j. lidské povahy. Unitářství se nespokojuje konstatováním této skutečnosti, nýbrž jde dále do merita problému a pátrá po příčinách zjevů. Krise tkví v nedostatku víry, poctivosti, pravdy a mravnosti. Pozorujeme na jedné straně hromadění statků a hospo-

dářských hodnot, na druhé straně bídu a nezaměstnanost; na jedné straně příklady mateřské lásky, přátelské oběti a otcovského sebezapírání, na druhé straně opovrhování životem svým i cizím a krajní cynismus k neštěstí druhého; v jedné části světa ničí se zásoby (kávy, čaje, obilí, rýže a kukuřice) za účelem udržení vysokých cen a v jiných částech světa umírají lidé hladem. Hospodářské systémy střídají se bez velkých výsledků. Vládnoucí, velké církve k těmto vážným zjevům mlčí proto, aby jejich mocenské stavení neutrpělo; smysl jejich existence spočívá v krajní nesnášlivosti. Ale nejen církve, ale i politické strany, stavy a třídy, i státy navzájem se potírají bez ostychu a bez ohledu na kulturní poslání. Proti tomu staví unitářství ideu vyššího a hodnotného života, plného štěstí a jasu. Vrací lidem klid, vzájemnou úctu a víru. Zdůrazňuje bratrství všech ve velkých chvílích dějin a vychovává průkopníky pracovní pospolitosti.

Vliv mohutného proudění unitářství na lidskou společnost nelze zařadit do úzkého rámce náboženské sféry, nýbrž rozšířit na oblast kulturní, sociologickou, filosofickou a politickou. Tento vliv — který lze sledovat (po náboženské stránce) až do jitrního úsvitu křesťanství (rozkol mezi Arianci a Athanasianci) — hájil vždy zásadně směr pokrokový proti zpátečnictví směr svobodného myšlení proti starým mythům, církevním dogmatům a inkvisičním methodám, směr demokratického soužití proti absolutismu a vládě „z boží milosti“, směr pozitivního humanismu a spiritualismu proti strohému a bezduchému materialismu a dekadenci, směr praktického života proti scholastické mystice. Zúrodňující vliv unitářství byl určován hluboce zušlechtěným a vědeckým názorem na lidstvo a světové dějiny. Svět jest nejen krásným, ale i účelným produktem boží prozřetelnosti, ale lidstvo chybuje, neuznává-li tento fakt a neužívá-li rozumně a nesobecky všeho bohatství přírodního, kulturního i technického. Ale pouhou kritikou nebudou tyto vady odstraněny. Theorie sama neposkytne dostatečného léku na tyto bolesti, ale příklad, skutek, práce, čin, výzkum a poznání.

Unitářství není majetkem, ani doménou jednoho národa, nýbrž patří všem, jest hnutím universálním, všelidským. Unitáři jsou sice dobrými vlastenci, ale to jim není překážkou, aby ctili příslušníky druhých národů, které se řadí do rodiny vzdělaných národů světa. A vždy tam, kde se tříbil lidský duch a kde v průsečíku dějinných událostí se protínaly myšlenkové proudy mravních ve-

likánů, poznáváte úsilí o pokrok, pravdu a demokracii, jak to hlásá unitarianism: ve filosofii (Platon, Sokrates, Kant), v etice (Emerson, Channing), v hlásání svobodného rozumu (Wicleff, Hus, Jeroným, Socinus, Bruno a Savonarola), v boji o samostatnost a svobodu národa (Washington, Jan Žižka), ve zdárném vedení státních věcí (Marcus Aurelius, pres. Tafft a Masaryk), v boji o rovnost lidí (Lincoln, Epiktet a Mahatma Gandhi), v usilování o vyšší smysl životní (Franklin, Charl. Masaryková), v práci o věčný mír mezi národy (Jiří z Poděbrad, Mac Donald), ve vzdělání a výchově mládeže (Komenský, Tomáš Štítný, Melanchton, Fenelon), ve vědě (Galilei, Newton, Kopernik, Flammarion), v náboženství (Ježíš, Budha, Mohamed, Mojžíš, Konfucius, Tagore). Všichni tito geniové byli individuality velkého formátu; vznešené myšlenky byly zrozeny úmornou prací a láskou silných duší. Jejich odkaz nás všechny zavazuje, abychom je následovali a jejich dílo dovršili.

My unitáři pevně věříme, že vesmír jest dílem velké Tvůrčí Inteligence kosmu a že jest řízen týmž mohutným Zákonem Věčného Života, jako naše těla. Věříme, že ona Síla, která ovládá a udržuje dráhy mlhovin a slunečních soustav, jest táž, která se zachvívá v našich duších. Věříme, že naše duchovní podstata jest nezničitelná, věčná a nesmrtelná; že všichni tvoříme bezpočetné Bratrstvo dělníků na Božím Díle v jednotném rytmu a jednotící lásce.

(Pozn. red. Když by o tom, co jest život psalo sto „živých“, každý z nich psal by s jiným odstínem zážitků, podle toho, na které planetě, v které části svého světa, v jakém prostředí, s jakými zkušenostmi by svůj život prožíval a jaká by byla jeho vlastní povaha, a čím by jemu samotnému ten život byl. Tak je i s unitářstvím. Přijímáme článek br. Stacha jako jeho svědectví, čím jemu se unitářství stalo a jak on mu rozumí.

Unitářství bude nám Čechům především tím, co z něho sami uděláme.)

Zdůrazňuji Bratrství — bratrství všech lidí, národů, lidstva. To je naše bratrství v pravdě české. Toho ducha bratrství přeji všem našim církvím v plné míře. (II. 10.)

Masarykova »Cesta demokracie« o novém náboženství.

SLAVNOSTNÍ ORDINACE BR. ŠÍMY.

Unitářská duchovní brázda, započatá před třinácti léty br. Dr. N. F. Čapkem, byla obohacena o nového dělníka. Je jím br. Jaroslav Šíma, který byl k poslání duchovního vůdce slavnostně ordinován v neděli dne 2. června.

My unitáři jen zřídka kdy máme formální projevy a obřady. Všechny, které jsme dosud měli, vytryskly z upřímných přání vyjádřiti co v hlubinách duše většina z nás cítila.

Všichni, kdož bratra Šímu znali z přednášek a článků a z činnosti, kterou dobrovolně a obětavě konal v naší náboženské obci, jakož i ti, kteří znali jeho vnitřní tužby, přáli si, oficiálně uznati jej za duchovního vůdce.

Br. Šíma, ač poměrně mlád, přichází na pole duchovní práce velmi dobře připraven, a to proto, že se nerozhodoval býti duchovním teprve v poslední chvíli, ale proto, že se pro své poslání rozhodl již jako chlapec a vědomě se pro ně připravoval.

Jsou některé svaté okamžiky v životě a jedním z nich je zajisté ten, kdy člověk vědomě pocítí touhu býti služebníkem božím. Taková touha se objevila u br. Šímy již tehdy, kdy žil v prostředí více méně protináboženském a záhy počala určovati a formulovati jeho osobnost.

Cítil však, že chce býti duchovním v pokrokové náboženské společnosti, která není spoutána dogmaty a zdržována ztrnulým zřízením a řády, ale kde je možno zkoušet všechny cesty k Bohu. Hledal a zdálo se mu, že nenajde takovou společnost a že se musí vzdát, ale našel. V unitářství si ujasnil, že je jeho místo, kde může vyjádřiti to nejlepší, co v sobě chová.

Ke svému poslání moderního duchovního sledoval dobře připravený studijní plán. Nechtěl rozuměti jen teologii, nechtěl znáti jen písmata svatá, ale především člověka, jeho tužby, jeho vnitřní boje, jeho záchvěvy duše, chtěl znáti síly a proudy, které hýbají dnešním světem, aby věděl, kde má stát a pracovat. Proto vedle theologického studia, které získal na Vysoké bohovědné škole církve československé a na Husově fakultě, vzdělával se na Karlově universitě a jiných vysokých školách ve filosofii, psychologii, sociologii, pedagogice a kromě toho byl stále ve styku s lidmi a v práci osvětové.

Slavnostní jeho ordinace na duchovního náboženské společnosti čs. unitářů konala se v síni Charlotty G. Masarykové. Za zvuků varhan členové unitářského duchovního kolegia a hosté přišli v průvodu na podium a slavnost byla zahájena zpěvem „Poslové světla přijděte . . .“, kterou zvláště k tomuto účelu br. Čapek napsal. Píseň byla také textem hlavního proslovu br. Čapka, v němž bylo zdůrazněno poslání, úkoly a odpovědnost moderního duchovního.

Vlastní ordinační úkon byl vyjádřen modlitbou br. Čapka a vkládáním rukou duchovních: bratra Čapka, ses. Čapkové, br. Hašpla, ses. Hašplové a Dr. Hníka.

Připomenutí novému duchovnímu vyslovil br. Hašpl a formální přivítání do kolegia duchovních učinila ses. Hašplová.

Za církev československou, mateřskou církev bratra Šímy, Dr. F. M. Hník ve svém proslovu blahopřál čs. unitářům k jejich úspěchům a zdůraznil zásluhy br. Čapka, které jak řekl „nemůže přehlížeti žádný upřímně smýšlející křesťan ani zde ani v zahraničí.“ Bratru Šímovi jménem Ústřední rady církve československé blahopřál k jeho nové životní dráze.

Po projevu hostů vyslovil br. Šíma v krátkém proslovu své životní vyznání. V každém jeho slově bylo znát, že duše se dotýká duší, srdce srdcí. Slavnost byla ukončena meditací nového duchovního.

Tato ordinace byla novým mezníkem v historii českého unitářství. Upřímný pracovník přichází pomáhat v době, kdy jsme si zvláště uvědomovali slova písma: Žeň veliká jest, ale dělníků málo.

K. J. Hašpl.

*

Sociologické předpovídání voleb. Denní tisk přinesl zajímavou zprávu o soutěži, kterou uspořádala Svobodná škola politických nauk. Sociologie je vědou o společnosti, kultuře, civilizaci. Na základě určitých zákonů lze v sociologii předpovídat některé budoucí události. Soutěžící mladí sociologové měli za úkol předvídati výsledek voleb. Soutěže se zúčastnilo 25 členů. Nejpresnější předpověď podal Jar. Šíma: Zmýlil se jen o 6 procent, tedy předpověděl z 94 procent správně.

Z NAŠEHO HNUTÍ.

Výroční schůze Společnosti S. B. konala se 1. června t. r. v síni Charlotty G. Masarykové. Schůze měla velmi plynulý průběh. Po zahájení předsedou br. Dr. Čapkem přednesl jednatel br. Viktorin zprávu o činnosti Společnosti, z níž bylo zřejmo, jak ohromnou práci za nadmíru těžkých podmínek musel výbor vykonati. Nyní po oddělení unitářství od Společnosti S. B., která nyní spravuje převážně hospodářskou stránku hnutí (dům, jídelnu atd.) zprávy funkcionářů dotýkaly se hlavně těchto záležitostí. Po zprávě pokladníka br. Ing. Fasse na návrh revisorů uděleno bylo představenstvu absolutorium. Br. prof. Vicovský ze řad členstva vzdal výstižnými slovy zvláštní dík představenstvu za jeho zodpovědnou a obětavou práci, což všechno přítomné členstvo přijalo potleskem. — Do výboru společnosti S. B. byli nově zvoleni následující bratři a sestry, kteří se svou prací a oddaností k hnutí osvědčili: Josef Kobr, Tomáš Votruba, Marie Bürgermeisterová, Jan Čížkovský, Ing. Jiří Hübner, Josef Jehlík, Ing. Karel Milka, Josef Šmídek, Leopold Vambora. Členy výboru zůstávají: Dr. N. F. Čapek, předseda, Ing. Karel Fasse, pokladník, Ing. Václav Běšínský, Marie Carmineová, Mája V. Čapková, Růžena Danková, Marie Lochovská, Jaroslav Stahl, Josef Stehno, Jaroslav Šarhan, Stanislav Tomek, Richard Tuscany a Antonín Viktorin. Společným zpěvem písně „Jen dál“ byla schůze zakončena. V. R.

O naši ordinářní slavnosti psaly téměř všechny denní, hlavně Nár. Politika, Nár. Osvození a j. Článek z Nár. Listů otiskujeme: *Náboženská obec čs. unitářů* ústředí v Praze, známá hlavně pod jménem svého zakladatele dr. Norberta Čapka, který jest z nejvíce obecenstvem poslouchaných řečníků lidovýchovných v republice naší vůbec, konala v neděli velkou slavnost. Po prvé ve svém rozvoji vyhlášovala čili ordinovala svého duchovního přímo zde na domácí půdě naší. Dosud totiž duchovní tohoto směru nabývali svého odborného vzdělání na univerzitách anglických a severoamerických. Za duchovního byl prohlášen mladý sociolog PhC et ThC Jar. Šíma, publicista a asistent na Vyšší škole politické. Slavnosti zúčastnila se se svým řečníkem oficiálně i církev československá, jako nejbližší útvar přátelsky spolupracující s unitáři. Jmenovaný studoval její teologii a také s nevšední úctou i jí vzpomínal při své vstupní řeči. Každý z dosavadních duchovních promluvil k nově uváděnému řádu krásných, nabádacích slov. Tklivě působilo vystoupení žen v roli řádných duchovních (pí. M. Čapkové a pí. Bohdany Hašplové). Velice důstojně pak i jejich vykání v bratrském oslovení. Za církev československou poželhal svému odchovanci sekretář ústřední rady dr. F. Hník. Rádi píšeme o této krásné slavnosti, která dává výrazný příklad hluboce procítěné snášenlivosti dvou církví, které vlastně zápasí o primát v oboru náboženského pokroku v našem národě.

Letní tábor unitářské mládeže byl započat 16. června ráno v Dolních Mokropsích (za Černošicemi) na pronajaté louce »V lavičkách«. Jede se ze smíchovského nádraží do stanice Mokropsy a pak je to necelých 10 minut pěšky. Louka je přímo u řeky, stany jsou k dispozici. Tábor bude většinou jen o nedělích a svátcích, ale dle přání mohou účastníci na louce pobývatí kdykoliv. Bude tam zřízeno wolleyballové hřiště. Režijní poplatek za celou sezonu je 10 Kč za osobu. Cesta tam i zpět stojí asi Kč 5.40. Mohou přijeti i *dospělí*. Vedoucími této akce jsou brři: O. Neumann a F. Švehla. Event. dotazy zodpoví členové kroužku bra Šímy.

Shromáždění čs. unitářů v Praze I., Karlova 8. v červenci a srpnu konají se **každé úterý o 19.30 h. Nedělní shromáždění se po dobu prázdnin nekonají.**

LITERATURA.

Co isme už dlouho potřebovali. Čapková „Nová brázda“ byla jediným soustavným příspěvkem k náboženské a theologické orientaci čs. unitářů. Ale ta je tak rozebrána, že br. Čapek má sám jen jediný výtisk. Denně pocítujeme potřebu něco takového mít při ruce. A tak jsme se do toho dali. Sbor unitářských pracovníků si vzal ten nad míru významný úkol, takže jeho péčí kniha vyjde. Budou na ní spolupracovati naši bratři duchovní: Čapek, Hašpl a Šíma. Hlavně br. Šímy to bude práce, neboť si vzal na starost celou redakci knihy a zpracování největších partií. Bude v ní zejména přehledná studie o unitářství v cizině, o unitářství v českých dějinách, stať o sociální struktuře čs. unitářství a soustavný výklad unitářské ideologie. Kniha vyjde na podzim. Když se spojí odhodlané ruce, vedené nadšeným srdcem, může býti vykonáno veliké dílo. Tato kniha bude nesporně důležitým krokem k další naší práci.

Dr. Eugen Červinka: Odluka státu od církve. Nakl. Volné Myšlenky 1935. Kč 6. — Unitáři jsou pro odluku církve od státu. Máme to přímo ve své ústavě. Souhlasíme proto s celkovým cílem knížky, kterou Volná Myšlenka vydala k „Manifestaci pokrokového tábora, jež se bude konat v červnu. Máme však obavy, že akce vyzní naprázdno. Nemáme ještě na dlouhou dobu vyhlídek, že bude tento pokrokový požadavek uskutečněn. — Knížka sama zůstává většinou na půdě akademické. Návrh zákona sám o sobě je až na detaily dobrý. — Škoda, že z toho nebude nic než pouhá diskuse. jš

Dvě knihy E. Chalupného: Národní povaha československá. V komisi Melantricha. III. vydání. Otázka „národní povahy“ se stále více a více objevuje v soudobém myšlení. Prof. Chalupný, přední náš sociolog se pokouší ji stanovit metodou vědeckou. Proto je tato kniha nejlepší, jež v této věci máme.

Milovníci přírody a sportovci byli letos na jaře překvapeni knihou téhož autora, v níž se vám ukázal ne jako vědec, ale jako člověk milující přírodu a její krásy. Je to cestopisná kniha „vody“ (rovněž v komisi Melantricha). Má 136 stran a 120 krásných přírodních snímků. Líčí se v ní cesty po českých, cizích, ba i zámorských řekách. Zvláštní knížka. jš

F. Bednář: Zmatené lidstvo a protestantism. Vydal SČME a YMCA, Praha, 1935. (9.50 Kč.) — Knížka informuje o založení protestantských církví ve světě, o rozdílech mezi nimi, o práci sociální a výchovné, o mezinárodních stycích, o snahách mírových, o stavu protestantismu v současném Německu a o jeho stanovisku k mravnímu chaosu dneška. — Nejlepší je kritická kapitola o dnešním protestantském Německu, pro informaci je cenná i kapitola statistická. Kdo by hledal zevní informace o protestantismu, knížka poslouží dobře. Věřoucné stránce není věnována ani jedna kapitola. jš

A. Döbling: Berlín, Alexandrovo náměstí. „*Knihy století*“, J. Albert, Praha 1935. 45 Kč. — Román, který zabírá až ke dnu velkoměstského života, až tam, kde hranice poctivosti a zločinu jsou téměř neznatelné, kde proletariát žije ze dne na den, neznaje zítřka. Bez prázdné sentimentality sociálních románů, ale také bez přílišného a zbytečného naturalismu je spisovatelem sledován boj dělníka propuštěného z vězení o poctivě a slušně živobytí. Ulicemi valí se a duní život, dravý a bezohledný, sráží zas a zas našeho malého člověka Frantu Biberkop, ale ten vstává a znovu se rve se všemi jeho záluďnými útoky. A konečně ho vidíme znovu plně na obou nohách, zle pošramocенého, ale pevnějšího, než kdy jindy. Čteme uchvácení, unáší nás sled epizod a událostí střídajících se s překvapující pestrostí, vypravovaný strhujícím reportážním slohem, řečí zvucnou a rytmicky vyváženou. — Příslib něčeho nového a silného ve vývoji evropského románu. Ten dojem v nás Döblingova kniha zanechá.

Zer.

„**Le Ragaz — proud nové doby**“ je název knížky, kterou o tomto velkém průkopníku náboženského socialismu vydá prof. dr. F. Linhart v knihovně Svazu Národního Osvobození.

MUDr. Karel Kulhánek — B. Mašinová: *Kam s dětmi i dospělými v létě a co jim tam vařit.* — Velmi cenné pojednání o důležitosti klimatu při volbě letoviska, zvláště s ohledem na individualitu dítěte, ať v rodině či v osadách, o skautských táborech a pod. V díle spojila se v hodnotný celek věda lékařská s praktickým věděním o správné a jednoduché výživě v létě. — Tovární, umělá a náhražková výroba živin volá po reformě. Kniha jmenovaných autorů přináší cenné příspěvky k docílení kladných výsledků naší moderní výživy. Nákladem vlastním. Kč 15.—

DROBNOSTI.

V církvi československé nastalo nové proudění. Radikálnější ideové křídlo c. čsl., Farského společnost byla přizvána Ústřední radou ke spolupráci. To můžeme — z našeho unitářského hlediska jen uvítat.

Mládež církve československé konala o svatodušních svátcích svůj celocírkevní sjezd. Přípravy nasvědčují tomu, že sjezd bude pro další vývoj tohoto hnutí, ba i pro církev samu velkého významu.

CESTY A CÍLE vycházejí 15. v měsíci. Ročně vyjde 10 čísel. Redakce a správa Praha I., Karlova 8. — Odpovědný redaktor a vydavatel Norbert F. Čapek. — Redigují Dr. Norbert F. Čapek a Jar. Šíma. — Roční předplatné Kč 16.—, jednotlivá čísla po Kč 1'60. Do ciziny Kč 22'—. Účet poštovního úřadu šekového čís. 6917. Telefon 201-21. — Knihotiskárna K. Mašin, Kladno. — Novinová sazba povolena ředit. pošt a telegr. v Praze č. 238 133 VI-22. Podací úřad Praha 25. Reklamace nedošlých čísel do jednoho měsíce porta prosta. — Uzávěrka 1. každého měsíce.

Příští (7.) číslo vyjde 15. září.

V červenci a v srpnu „Cesty a cíle“ nevyjdou.